

Wербализacje dotyczące emocji w socjolekcie uczniów szkół ponadpodstawowych na przykładzie badań ankietowych

Krzysztof Drożdż

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej
Adam Mickiewicz University in Poznań
ul. Fredry 10, 60-701 Poznań, Poland
Email: krzysztofdrozd28@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4446-671X>
<https://ror.org/04g6bbq64>

Zainteresowania naukowe: język młodzieży, gwary, socjolekty, literatura XIX-wieczna, teatr
Research interests: Youth language, Dialects, Sociolects, 19th century literature, theater

Streszczenie. W niniejszym artykule przedstawiono wyniki badań ankietowych dotyczących słownictwa w obrębie jednego z pól leksykalno-semantycznych, jakie można wyróżnić w języku uczniów polskich szkół średnich. Przedmiotem zainteresowania uczyniono komunikaty w zakresie wyrażania emocji/uczuć w sytuacjach nieoficjalnych. Celem badania było wyodrębnienie jednostek artykułujących emocje i ich deskrypcja. Materiał źródłowy to 1765 ankiet. Na obecnym etapie badań przyjęto głównie opisowy punkt widzenia. Ukazano zakres ilościowy wskazanego pola i jego zróżnicowanie opracowane na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych. Wyróżniono m.in. kolokwializmy (kurza twarz, żenada); wulgaryzmy (kurwa, kurwica); deskrypcje stanu wewnętrznego i sytuacji (palnąłem gafę, masakra); zapożyczenia i ich innowacje (lofciam, wiksa). Zgromadzony materiał daje możliwość przybliżenia i częściowego omówienia leksemów, frazemów nominatywnych, wypowiedzeń i zdań, którymi posługiwali się uczniowie z wybranych szkół ponadpodstawowych. Treści ukazane w artykule są żywym materiałem uzyskanym podczas kilkuletnich badań.

Słowa kluczowe: słownictwo młodzieżowe; pole semantyczne; badania ankietowe.

Verbalisations of Emotions in the Sociolect of Secondary School Students in the Light of Survey Research

Summary. The article contains the results of a survey on words within one of the lexical-semantic fields that can be distinguished among Polish secondary school students – the issue of using messages regarding effects/feelings in informal situations. The aim of the study was to isolate units of articles regarding emotions and their descriptions. Source material for the 1765 survey. Follow-up additional advanced testing descriptive section. The quantitative range is indicated as fields, and its exclusion is displayed based on the survey results. Featured include: colloquialisms (*chicken face, embarrassment*); profanity (*whore*); descriptions of the internal state and situation (*I made a blunder, it was a disaster*); loanwords and their innovations (*lofciam, wiksa*). The collected material makes it possible to present and partially discuss lexemes, nominative phrases, utterances

Submitted 11 April 2024 / Accepted 3 July 2024

Iteikta 2024 04 11 / Priimta 2024 07 03

Copyright © 2024 Krzysztof Drożdż. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License CC BY 4.0, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium provided the original author and source are credited.

and sentences used by students from selected secondary schools. The content presented in the article is real material obtained during several years of research.

Keywords: youth vocabulary; semantic field; survey research.

Wprowadzenie

Głównym przedmiotem zainteresowania w niniejszym artykule uczyniono werbalizacje w zakresie wyrażania emocji/uczuć w sytuacjach nieoficjalnych przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Celem badania było wyodrębnienie – jako wynik podsumowania jednego z obszarów badania ankietowego (por. załącznik 1.) – jednostek artykułujących te odczucia i ich opisanie. Na obecnym etapie badań przyjęto deskryptywny punkt widzenia. Należy jednak podkreślić, że artykuł jest pierwszą częścią planowanej serii. W kolejnych publikacjach zaplanowane są szczegółowe analizy wyodrębnionych kategorii. Ich omówienie odbędzie się na podstawie zestawienia cech socjolektu młodzieżowego, którego syntezy dokonała Anna Dąbrowska (2022) na podstawie ustaleń merytorycznych kilkunastu badaczy, tj. Wileczek (2011), (2013), (2018), (2021), (2022), Zgółkowa (2020), Kowalikowa (1991), Czarnecka (1991), (2000), Baniecka (2008), Biniewicz (2014), Grabias (1997), Widawski (2010), Chaciński (2003), (2005), Ożóg (2002), (2017), Kołodziejek (2015), Dąbrowska (2016), (2017), Filciński, Wójtowicz (2007), Jelonek (2012), Wysoczański (2022).

Jeśli chodzi o odczucia i interpretowanie ich jako pozytywnych lub negatywnych, to w związku z inklinacją przeprowadzonej analizy nie można było odróżnić pojęć „EMOCJE” i „UCZUCIA”, dlatego potraktowano je zamiennie, a tym samym równorzędnie.

W zgromadzonych ankietach wyrażanie różnego typu odczuć odbywało się za pomocą jednostek mających zazwyczaj charakter werbalny i postać niezłożonych, rzadziej dwu-, a wyjątkowo trzejelementowych wypowiedzi, które tworzyły pola leksykalno-semantyczne.

Pole leksykalno-semantyczne, inaczej zwane znaczeniowym, to zbiór wyrazów, frazemów nominatywnych, wypowiedzi, zdań zapisanych co do zasady hierarchicznie i mających wspólne (uwspólnione) znaczenie (por. Buttler, 1967, Polański, 1999). Mówiąc o polach leksykalno-semantycznych, bierze się pod uwagę pary lub opozycje paradygmatyczne (m.in. antonimia, hiperonimia, synonimia, homonimia czy polisemia). Widoczne są także związki syntagmatyczne (Markowski 2012). Można więc powiedzieć, że pole leksykalno-semantyczne jest zespołem pojęciowym języka, które może skupiać się wokół pewnej nominacji podstawowej ze względu na jej funkcjonalne znaczenie w konkretnej wypowiedzi oraz jej potencjał wywoływania dalszych skojarzeń. Ideą pola semantycznego jest założenie, że język, jako zasób werbalizowanych znaków i przypisanych im znaczeń to swego rodzaju więź semantyczno-funkcjonalna. W taki właśnie sposób powstają np. kategorie lub tzw. mapy znaczeniowe, jak podaje Tokarski:

W odniesieniu do poziomu leksykalno-semantycznego języka istotne rozbieżności pojawiają się wówczas, gdy rozważa się zależności między wiedzą językową i tzw. wiedzą encyklopedyczną

w semantycznej definicji wyrażenia językowego oraz zasadność uwzględniania tej ostatniej w znaczeniowej definicji słowa, rolę uwarunkowań doświadczeniowych i kulturowych, związku między językiem i systemem pojęciowym użytkowników danego języka, znaczeniem systemowym i znaczeniem tekstowym itd. (Tokarski, 2006, s. 35).

Zgodnie zatem z definicją pól semantyczno-leksykalnych pojęcia mogą występować w towarzystwie swoich językowych partnerów i w ten sposób wyznaczać podstawowe lub innowacyjne konstrukcje oraz konteksty wypowiedzi, m.in. związki frazeologiczne (Bąba, Liberek, 2002). Ważna jest w tym wypadku znajomość synonimów, antonimów czy homonimów, ponieważ na tej podstawie łatwiejsze staje się określenie konkretnego pola w konkretnej sytuacji. Warto odnieść się do słów Tokarskiego (o polach semantyczno-leksykalnych wspominają także inne źródła językoznawcze: Borowiec, 1993, s. 173 – 207; Buttlerowa, 1967, s. 41; Markowski, 2012, s. 108; Polański, 1999, s. 290), by zrozumieć znaczenie pola semantycznego, jako jednego z kluczowych determinantów językowych:

O ile pola semantyczne postrzegają leksemy i niesione przez nie treści znaczeniowe jako fenomeny wyłącznie językowe, wzajemnie się warunkujące, to teoria ram interpretacyjnych dopuszcza możliwość tego, że mówiący z pełną kompetencją semantyczną mogą posługiwać się znajomością danego słowa nawet wówczas, jeśli w ogóle nie znają żadnych innych słów z tego zakresu lub znają ów zakres tylko fragmentarycznie. Partnerem słowa w teorii ramowej nie są inne leksemy zbioru (choć naturalnie ich obecność sprzyja rozumieniu tekstu), lecz pewna struktura conceptualna, scena, jaka na mocy konwencji przez dane słowo (lub grupę słów) jest aktywowana (Tokarski, 2006, s. 37).

W niniejszym artykule ten specyficzny twór komunikacyjny, tj. pole semantyczne, zostanie przeanalizowany na podstawie wypowiedzi, które służyły uczniom w wybranych szkołach średnich do werbalizowania swoich ich uczuć/emocji. Z perspektywy grupy użytkowników te werbalizacje można zwyczajowo skategoryzować jako język środowiskowy, gwarę, socjolekt, żargon lub slang (por. Dyszak 2011, Świącicka, Moch, 2002).

Slang to odmiana danego języka używana przez określoną grupę społeczną. Spełnia on przede wszystkim funkcję spajającą określone środowisko i pozwala jego członkom na ekspresywne porozumiewanie (Polański, 1999). W tym kontekście używa się także pojęć *gwara uczniowska* oraz *żargon uczniowski* (Dyszak 2011, Zgółkowska 2020).

Dialekt i gwara to pojęcia znajdujące swoje miejsce w odmianach terytorialnych (Baniecka, 2008, Szutkowski, 2013, s. 73), natomiast żargon i slang w środowiskowych (Miałkowska-Kozaryna, 2020, Wysoczański, 2022). Podane przykłady różnych zwrotów i wyrażeń można również nazwać „młodomową” (Wileczek, 2021, s. 187). Jak twierdzi badaczka, „młodomowa” to rejestr leksykalno-semantyczny zgodny z oczekiwaniami współczesnej młodzieży i używany w ramach nieoficjalnych kontaktów komunikacyjnych. Z kolei Halina Zgółkowska uważa, że to „(...) odmiana języka używana przez uczniów, z koniecznym oczywiście uzupełnieniem, że to używanie odbywa się w sytuacjach poza-lekcyjnych: na przerwie lub poza szkołą” (Zgółkowska, 2020).

Zgodnie z ugruntowaną w literaturze naukowej stratyfikacją Aleksandra Wilkonina ta odmiana języka mieściłaby się na poziomie IV wśród socjolektów, a więc odmian językowych związanych z grupami społecznymi (Wilkoń, 2000, s. 92). Jak słusznie zauważa przywołany badacz, warunkiem istnienia socjolektu jest:

- 1) istnienie środowiska społecznego, którego członkowie powiązani są silnymi więzami wewnątrzgrupowymi; tylko nie tylko więzi zawodowe, ale kulturowe, towarzyskie itd.;
- 2) względna stabilność grupy;
- 3) poczucie odmienności w stosunku do innych grup;
- 4) ciągłość tradycji;
- 5) część kontaktów członków grupy nie ogranicza tylko do kontaktów zawodowych.

W odniesieniu do gwary uczniowskiej wyliczone warunki są w zasadzie spełnione, choć oczywiście kwestie stabilności i ciągłości tradycji wydają się względne.

1. Materiał źródłowy

Ze względu na fakt, że badanie ma charakter pilotażowy i z założenia jest jedynie wstępem do dalszych dociekań naukowych, to przyjęto, że na tym etapie ankieta zostanie przeprowadzona w losowo wybranych szkołach z dwóch województw tzw. "Polski zachodniej". W tym wypadku były to województwa wielkopolskie i dolnośląskie. Aby jednak badanie dawało pełniejszy ogląd poprzez efekt porównawczy, zdecydowano się na ankietyzację respondentów również z województw północno-środkowych (pomorskie i zachodniopomorskie) oraz województwa leżącego w części południowo-wschodniej (podkarpackie). W ten sposób wyłoniono próbę badawczą.

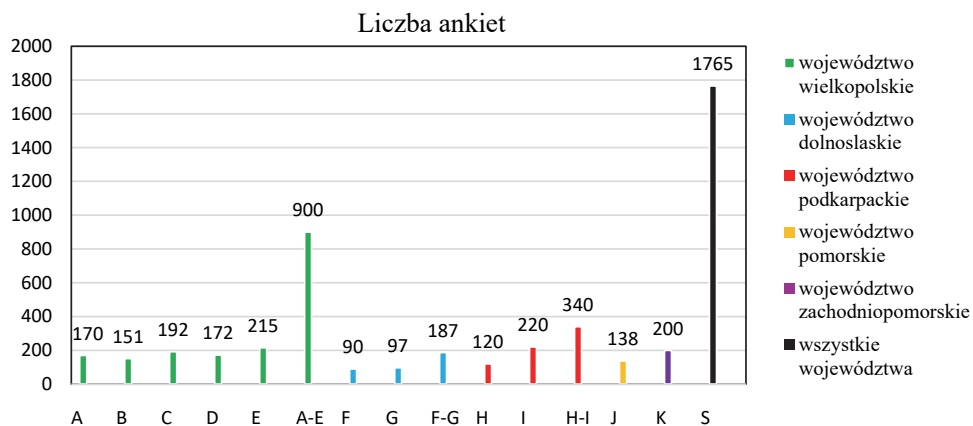
Zbadaną grupę stanowili respondenci następujących szkół ponadpodstawowych:

- Liceum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu (woj. wielkopolskie)
- Zespół Szkół Budowlano-Drzewnych w Poznaniu (woj. wielkopolskie)
- Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Jarocinie (woj. wielkopolskie)
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 2 w Jarocinie (woj. wielkopolskie)
- Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Koninie (woj. wielkopolskie)
- Zespół Szkół Logistycznych we Wrocławiu (woj. dolnośląskie)
- Liceum Ogólnokształcące nr 7 we Wrocławiu (woj. dolnośląskie)
- Zespół Szkół Mechanicznych im. gen. Władysława Andersa w Rzeszowie (woj. podkarpackie)
- I Zespół Szkół im. Stanisława Staszica we Wschowie (woj. podkarpackie)
- II Liceum Ogólnokształcące w Tczewie (woj. pomorskie)
- Zespół Szkół nr 2 Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Tadeusza Kościuszki w Pyrzycach (woj. zachodniopomorskie).

Należy podkreślić, że wybór szkół nastąpił w sposób stochastyczny, czyli placówki oświatowe zostały wyłonione metodą losową.

W wypełnianiu ankiet wzięło udział 1765 uczniów w wieku od 16 do 20 lat. Wolumen ankietowanych w różnych szkołach różnił się ze względu na liczbę uczniów uczęszcza-

jących do konkretnych placówek. Na wykresie 1. umieszczono informacje o różnicach w liczbie respondentów w poszczególnych szkołach.

Wykres. 1. Rozkład wypełnionych ankiet w badanych szkołach

- A – Liceum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
 B – Zespół Szkół Budowlano-Drzewnych w Poznaniu
 C – Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Jarocinie
 D – Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 2 w Jarocinie
 E – Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Koninie
 F – Zespół Szkół Logistycznych we Wrocławiu
 G – Liceum Ogólnokształcące nr 7 we Wrocławiu
 H – Zespół Szkół Mechanicznych im. gen. Władysława Andersa w Rzeszowie
 I – Zespół Szkół im. Stanisława Staszica we Wschowie
 J – II Liceum Ogólnokształcące w Tczewie
 K – Zespół Szkół nr 2 Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Tadeusza Kościuszki w Pyrzycach

Podstawowym zamierzeniem przeprowadzonych badań ankietowych było przede wszystkim zdobycie aktualnej wiedzy na temat jednostek artykułujących emocje/uczucia, którymi posługują się respondenci w sytuacjach nieoficjalnych. Zdaniem autora jest to niezbędne, aby uwspółcześnić postrzeganie socjolektu młodzieżowego.

2. Technika badawcza

Proces przygotowywania optymalnego sposobu badania w postaci ankiety, którą przeprowadzono w kontakcie bezpośrednim, przebiegał wielotorowo. Starano się odpowiedzieć na pytanie, w jakich sytuacjach życiowych młodzież może wykorzystywać zasoby języka polskiego w innym rejestrze niż ogólny, oficjalny, literacki, technokratyczny czy naukowy (por. załącznik 1.). Tym samym odpowiedź na to pytanie musiała uwzględnić codzienne formy komunikowania się, w takich kontekstach, które umożliwiają używanie dowolnych komunikatów, tj. bez ograniczeń związanych z wysoką kulturą słowa czy

stosownością. Z tego powodu uczniowie zostali poinformowani, że pytania ankietowe dotyczą przestrzeni rozmów nieoficjalnych, takich jak: szkoła (poza czasem lekcji), dom, czas wolny, spotkania towarzyskie, wakacje. Ankietowanych zapewniono również, że wyniki sondażu pozostaną anonimowe. Dzięki temu respondenci mieli pełną swobodę w udzielaniu odpowiedzi zawierających m.in. zapożyczenia, które jeszcze nie zostały w pełni przyswojone, wyrażenia slangowe, innowacje językowe, potoczmy, kolokwializmy, wyrażenia eliptyczne czy wulgaryzmy.

Ze względu na ograniczone ramy niniejszej publikacji zdecydowano, aby skupić się na jednym polu leksykalno-semantycznym spośród wszystkich 6 (kategoria 7. – *SKRÓTY* – jest kategorią dodatkową i nie została włączona do zbioru podstawowego) ujętych w ankiecie, a były nimi:

1. Człowiek – rodzina, znajomi;
2. Człowiek i sytuacje;
3. Człowiek – zwroty grzecznościowe;
4. Szkoła, nauka;
5. Telefon, Internet;
6. Emocje, uczucia.

Zgodnie z tematyką manuskryptu wyniki ankiet i ich omówienie zostaną skupione na kategorii szóstej, czyli *EMOCJE, UCZUCIA*. W tym obszarze uczniom zadano cztery następujące pytania:

1. **Jeśli miałbyś/miałabyś podkreślić pozytywne uczucia, jakich słów byś użył/ użyła?**
2. **Jakich słów używasz do nazwania złych emocji?**
3. **Jeśli chcesz komuś powiedzieć, że go kochasz, to powiesz, że...**
4. **Jakich określeń używasz w złym momencie?**

Ogólność pytań i ich dowolność interpretacji przyczyniła się (zdaniem autora) do zebrania stosunkowo bogatego zbioru słownictwa, ponieważ każdy z respondentów mógł je zrozumieć indywidualnie. Niekiedy uważa się to za pewne ryzyko badań ankietowych. W podejściu, które chciano zaprezentować w dalszej części artykułu, można to uznać za walor w kontekście dalszej analizy merytorycznej.

3. Uzyskane wyniki badań

Poniżej zostały przedstawione odpowiedzi uczniów na zadane im pytania ankietowe¹.

Pytanie: *Jeśli miałbyś/miałabyś podkreślić pozytywne uczucia, jakich słów byś użył/ użyła?*

Odpowiedzi: ale się cieszę, bailando, baja, balonowa, bania, bardzo, bosko, cieszę się, cudnie, cudownie, czad, dobre w huj, dobre w kit, dobre, dobrze się czuję, dobrze w chuj, dobrze, dowcipny, ekstra, elegancko, empatia, euforia, extra, fajnie, fajowo,

¹ Wszystkie odpowiedzi zostały podane w wersji oryginalnej, nawet jeśli zawierały błędy.

fantastycznie, fun, genialnie, git, gitara, good, happy, hepi, hit, hura, idealne, ja pierdole, jazda, jest dobrze, jest spoko, jupi, katastrofa, kozak, krejzi, kurde, kurwa mać, kurwa, kuźwa, lol, mam dobry humor; masno fest, masno, mega, milutko, miłość, mocno, nice, nie posiadam, niesamowite, nieźle, o kurwa, OK, okej, omg, pięknie, podekscytowana, pojarany, pozytywnych, radosny, radość, rewelka, spoko, spokojnie, supcio, super, superancko, supero, supi, suzi, szczęście, szczęśliwy, szlag, sztos, sztosik, śmieszne, świetnie, świeżak, tuzinkowo, uroczy, wesoła, wesoły, wixa w życiu, wow, wspaniale, wyluzowany, zabawny, zachwycenie, zaczęłabym się śmiać, zadowolona, zajebioza, zajebisty, zajebicie, zajefajnie, zaskakująco, zawsze uśmiechnięty.

Pytanie: *Jakich słów używasz do nazwania złych emocji?*

Odpowiedzi: ale kłapa, ale przypał, artysta, bez sensu, beznadzieja, brak słów, chuj, chujnia, chujowo, daj mi spokój, do dupy, do kitu, dramat, dziadostwo, dziwnie, głupio, gniew, gównno, grzybnia, ja pierdole, jest gnój, jestem wkurwiona/y, katastrofa, kitowe, koniec, koszmarnie, krzyk, kurde, kurwa, kurwica, lipa, mam doła, mam dość, masakra, najgorzej, nie denerwuj mnie, niedobre, niedobrze, nieporozumienie, niezadowolone, no i chuj, ogar, pizgam, pojebało cię, porażka, przejebane, przekleństw, rozpacz, sad, serio?, skandal, słabo, smutek, szkoda gadać, takie życie, tragedia, wkurwanie, wkurzona/y, wrz, wulgaryzmy, wypierdalaj, XD, yyyh, zdenerwowany, zirytowany, zjebanie, złe, zły, źle, żal, żenada.

Pytanie: *Jeśli chcesz komuś powiedzieć, że go kochasz, to powiesz, że...*

Odpowiedzi: bajsan, bardzo Cię lubię, bardzo mi na nim zależy, ci libe dich, czy coś z tego będzie, fajna dupa z Ciebie, go kocham, ILY, jest najlepszy, jesteś dla mnie najukochańszy, jesteś mój, jesteś najcudowniejszą osobą na świecie, jesteś najlepszy na świecie, jesteś wszystkim, kisski, kocham Cię, kochany, kofciam, lofciam, Love you, lovki, lubię cię, nie mam uczuć, nie posiadam uczuć, nie ukrywa się uczuć, podobasz mi się, te quiero, uwielbiam twoje towarzystwo, zabijałem się w tobie, zajebałem się w tobie w chuj, zależy mi na Tobie, zgubiłem się w twoich oczach, żenada.

Pytanie: *Jakich określeń używasz w złym momencie?*

Odpowiedzi: aha, ale piździocha, ale syf, ale żal, artysta, bad, beznadzieja, beznadziejnie, bod, Boże!, brzydka, cholera, cholerka, cholernie, chuj by to strzelił, chujnia, chujowizna, chujowo, daj mi spokój, dam radę, do chuja z tym, do dupy, dramat, dupnie, fatalnie, fuck, głupia sytuacja, gównno, gruba, i chuj, ja pierdole, jasna cholera, jebać, jest chujowo, jestem w dupie, kumasz, kurczaki, kurczę, kurde,

kurwa, kurza twarz, kuźwa, lipa, łaciny, mam zły dzień, masakra, mówi się trudno, nacenzurowanych, najgorzej, nara, nic nie mówię, nie denerwuj mnie, nie ten czas, niecenzuralnych, o kurde, o shit, ojej, okropnie, oś mendo, palnąłem gafę, porażka, przejebane, przekleństw, najgorzej, przepraszam, przerażane, przesada, przesrane, przypadł, słabo, spierdalaj, szajse, szlag mnie trafi, sztytnks, tragedia, unkly, ups, wulgaryzmów, wydupia, wyjdź, XD, zjebana sprawa, złych, źle, słabo, żadnych, żenada.

4. Omówienie uzyskanych wyników badań

Jak można zauważyć, uczucia/emocje były wyrażane przez grupę fokusową w różnorodny sposób: od języka ogólnego (np. *bardzo mi na nim zależy*), poprzez wypowiedzi ogólnikowe (np. Pytanie: Jakich określeń używasz w złym momencie? Odpowiedź: *niecenzuralnych*), aż po wulgaryzmy (np. *chujnia*). Wyniki badań wstępnych ukazały szeroki zasób słownictwa, jakim posługuje się młodzież w wybranych szkołach ponadpodstawowych. Warto podkreślić, że w trakcie analizy odpowiedzi na poszczególne pytania zauważono pewną prawidłowość. Mianowicie, odpowiedzi na pytanie *Jeśli chcesz komuś powiedzieć, że go kochasz, to powiesz, że...*” były w głównej mierze zdaniem. Natomiast odpowiedzi uzyskane na pozostałe pytania miały charakter pojedynczych lub słabo rozbudowanych jednostek. To, co jest również warte podkreślenia, to fakt, że właściwie każda odpowiedź respondentów miała znamiona ekspresji jawnej lub zawoalowanej. Tym samym określanie uczuć/emocji w uzyskanym materiale źródłowym można określić jako zjawisko nie tylko językowe, lecz również przybierające formę eksterioryzacji.

W tabeli 1. przedstawiono kategoryzację najbardziej wyrazistych klas, które wyodrębniono w trakcie analizy pozyskanych przykładów. W tabeli umieszczono przykładowe wypowiedzi jako jednostki pogładowe.

Tabela 1. Kategoryzacja wyrażania emocji / uczuć wynikających z analizy odpowiedzi w ankietach

wypowiedzi ogólnikowe	dobrze, fantastycznie, najgorzej, niedobrze, niezadowolone, przekleństw, wulgaryzmów, zdenerwowany, złych
wykrzyknienia neutralne	aha, Boże!, brak słów, mówi się trudno, ojej, ups, takie życie, yyyyh
kolokwializmy	baja, bajsan gitara, jasna cholera, kurczę, kuźwa, masakra, masno, przypa-dł, sztos
wulgaryzmy	chuj, chujnia, gównno, kurwa mać, kurwica, o kurwa, zjebanie, wkurwianie
zapożyczenia i ich innowacje	fun, good, krejzi, ok., omg, ILY, Love you, ci libe dich, happy, hepi, lofciam, mega, szajse, te quiero, wixa, wow
deskrypcja stanu wewnętrznego	dam radę, jestem w dupie, mam zły dzień, palnąłem gafę, szlag mnie trafi
deskrypcja sytuacji	ale przypał, ale syf, bez sensu, do kitu, głupia sytuacja, lipa, masakra, no nieźle
wypowiedzenia bezpośrednie	daj mi spokój, jesteś najcudowniejszą osobą na świecie, nie denerwuj mnie, podobasz mi się, przepraszam, uwielbiam twoje towarzystwo, wyjdź, zależy mi na Tobie, zgubiłem się w twoich oczach

Warto dodać, że niektóre przykłady mogły przynależeć do kilku kategorii jednocześnie, np. *jestem w dupie* – ta werbalizacja jest zarówno deskrypcją stanu wewnętrznego, jak i kolokwializmem.

Podsumowanie

Przeprowadzony ogląd dotyczył form werbalizowania uczuć/emocji przez uczniów wybranych szkół ponadpodstawowych wykazał niezwykle różnorodność komunikacyjną, którą wykazali się respondenci.

Ustalono, że emocje/uczucia w zależności od zadanego pytania, a także od indywidualnych preferencji komunikacyjnych ankietowanych, były wyrażane w ośmiu głównych wymiarach, tj. jako wypowiedzi ogólnikowe, wykrzyknienia neutralne, kolokwializmy, wulgaryzmy, zapożyczenia i ich innowacje, deskrypcje stanu wewnętrznego, deskrypcje sytuacji oraz wypowiedzenia bezpośrednie.

Wypowiedzi ogólnikowe (np. *szczęśliwy; wesoły*) charakteryzowały się tym, że ankietowani nie wskazywali konkretnego przykładu, jakim posłużyliby się w sytuacji komunikacyjnej, lecz określali emocje/uczucia poprzez kategorie pól leksykalno-semantycznych, w ramach których mogły dopiero powstać dłuższe wypowiedzi.

Wykrzyknienia neutralne to z kolei grupa, w której przykłady miały charakter zdań lub równoważników zdań (w rejestrze polszczyzny ogólnej bądź potocznej). Charakterystycznym elementem było w tym wypadku stosowanie komunikatów niemających konkretnego adresata, a tym samym stanowiły pewnego rodzaju odpowiedź *ad hoc* na wrażenia (np. *brak słów*).

Dwie kolejne kategorie przedstawiały kolokwializmy i wulgaryzmy. Były to klasy z najsilniejszym wskaźnikiem ekspresji. Uwidocznił się w nich wysoki poziom zaangażowania pierwiastka bezpośredniego i dosadnego uzewnętrznienia emocji/uczuc (np. *masakra; i chuj*).

Następną grupę stanowiły zapożyczenia i ich transformacje. W trakcie analizy zauważono, że zapożyczenia pochodzą nie tylko z języka angielskiego, jak mogło by się wydawać, lecz z trzech języków: angielskiego, niemieckiego i hiszpańskiego. Wyrażenia zapożyczone były podawane zarówno w wersjach oryginalnych, jak i spolszczonych (np. *wow; szajse; te quiero*).

Deskrypcje stanu wewnętrznego charakteryzowały się używaniem komunikatów skierowanych przez autora do samego siebie. Były w pewnym sensie autorefleksją lub automotywacją (np. *szlag mnie trafi; dam radę*).

Natomiast deskrypcje sytuacji odznaczały się przede wszystkim metaforycznym, krótkim, często jednoczłonowym nakreśleniem uczuć/emocji, jakie towarzyszą nadawcy komunikatu w trakcie konkretnego wydarzenia lub stanu życiowego (np. *porażka, elegancko*).

Ostatnią wyodrębnioną kategorią były zwroty bezpośrednie. Wyrażały uczucia/emocje w sposób jawny i skierowany do wybranej osoby (np. *przepraszam; lubię Cię*).

Jak można zauważyć, werbalizacje uczuć/emocji w analizowanych przykładach pokazały różnorodny charakter budowania komunikatów w tym obszarze. Respondenci korzystali z szerokiego spektrum możliwości, jakie daje język polski zarówno w zakresie gramatycznym, słotwórczym, stylistycznym czy leksykalnym.

Załącznik 1. Wzór ankiety

ANKIETA DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

Droga Uczennico, Drogi Uczniu,

proszę o wypełnienie ankiety, która pomoże mi poznać Twój język, a przy okazji Twoich koleżanek/kolegów. Proszę, byś odpowiedziała/odpowiedział szczerze na pytania, ponieważ tylko takie informacje pozwolą mi dokonać obiektywnej analizy. Ankieta będzie podstawą badań naukowych nad językiem młodzieży. Jest anonimowa, dlatego nie podpisuj się imieniem i nazwiskiem. Uzupełnij tylko datę, płeć, wiek i klasę. Wszystkie pytania zostały przydzielone do odpowiednich kategorii.

I. CZŁOWIEK – RODZINA/ZNAJOMI

1. Jakim słowem/jakimi słowami określasz dom? .....
2. Jakim słowem/jakimi słowami określasz pieniądze? .....
3. Jeśli coś jest „doskonałe”, „idealne”, to powiesz, że jest .....
4. Zamiast powiedzieć „odejść”, można użyć sformułowania .....
5. Jak powiesz na kogoś, kogo bardzo lubisz? .....
6. Być obrażonym na kogoś, to być osobą .....
7. Jakim słowem/jakimi słowami określisz coś, co jest dowcipne, zabawne? .....

II. CZŁOWIEK I SYTUACJE

1. Jakim określeniem najczęściej nazywasz kłopotliwą sytuację? .....
2. Jakiego słowa używasz podczas kłótni, by podkreślić, że się obraziłaś/ obraziłeś? .....
3. Jak określisz to, że ktoś „ucieka”? .....
4. Jeśli człowiek znajduje się w problemowej sytuacji, jest tak naprawdę w... ..
5. Jak nazwać człowieka, któremu coś się nie udało? .....
6. Jakim słowem/jakimi słowami określisz złodzieja? .....
7. Jak nazwiesz kogoś, kto nie poddaje się w trudnych sytuacjach? .....

III. CZŁOWIEK – ZWROTY GRZECZNOŚCIOWE

1. Jakim słowem zastępujesz „cześć” podczas przywitania? .....
2. Jakim słowem zastępujesz „cześć” podczas pożegnania? .....
3. Jakim słowem podziękujesz drugiej osobie? .....

IV. SZKOŁA – NAUKA

1. Jakim słowem/jakimi słowami określasz szkołę? .....
2. Jakim słowem/jakimi słowami określasz boisko szkolne? .....
3. Jakim słowem/jakimi słowami określasz bibliotekę szkolną? .....
4. Jakim słowem nazywasz kolegę? .....
5. Jak nazwałbyś ucznia szóstkowego? .....
6. Nieotrzymanie promocji do następnej klasy to inaczej... ..

7. Jakim słowem określasz nauczyciela bardzo wymagającego? .....
8. Jak mówi się na kartkówkę? .....
9. Jak mówi się na sprawdzian? .....
10. Jak inaczej mówisz na zajęcia szkolne:
- a) język polski: .....
- b) język obcy: .....
- c) matematyka: .....
- d) historia: .....
- e) religia: .....
- f) wychowanie fizyczne .....
- g) geografia: .....
- h) biologia: .....
- i) chemia: .....
- j) zajęcia plastyczne i muzyczne: .....
11. Zadanie domowe to .....
12. Gabinet dyrektora to .....
13. Jakim słowem/jakimi słowami określasz czas wolny od zajęć szkolnych? .....

V. TELEFON, INTERNET

1. Ktoś, kto zapisze się w serwisie YouTube to... .....
2. Jak nazwiesz kogoś, kto dzwoni do drugiej osoby? .....
3. Jak można nazwać obserwowanie innych osób na Instagramie, Facebooku? .....
4. Jak można nazwać osobę, która anonimowo w Internecie obrazi
wypowiadających się ludzi? .....
5. Jak nazywasz wylogowanie się z serwisu społecznościowego? .....
6. Udostępnianie informacji w Internecie to .....
7. Jak nazwiesz rozmowę głosową przez Internet? .....
8. Jak nazywa się polubienie zdjęć na Facebooku? .....
9. Jakim słowem/jakimi słowami nazwiesz kogoś, kto nagrywa filmy,
by je umieścił w Internecie? .....
10. Nie odpisywać na wiadomość, to inaczej .....
11. Jak nazwiesz aplikację w urządzeniu przenośnym? .....

VI. EMOCJE – UCZUCIA

1. Jeśli miałbyś/miałabyś podkreślić swoje pozytywne emocje,
jakich słów byś użył/użyła? .....
2. Jakich słów używasz do nazwania złych emocji? .....
3. Jeśli chcesz powiedzieć komuś, że go kochasz, to co powiesz? .....
4. Jakich określeń używasz w złym momencie? .....

VII. SKRÓTY

1. Jak skrótno zapisujesz następujące wyrazy i wyrażenia?

w ogóle:	.....
do zobaczenia:	.....
na razie:	.....
spokojnie:	.....
dziękuję:	.....
informacja:	.....
dzień:	.....
weekend:	.....
nie wiem:	.....
zaraz wracam:	.....
już jestem:	.....
przy okazji:	.....
gratuluję:	.....

Dziękuję za poświęcony czas

Bibliografia

Baniecka, E., 2008. Gwara młodzieżowa jako odmiana współczesnej polszczyzny – próba charakterystyki [Youth Dialect as a Variety of Contemporary Polish – An Attempt at Characterization]. *Studia Gdańskie*, 5, s. 157–169. Dostęp: <https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Studia_Gdanskie_Wizje_i_rzeczywistosc/Studia_Gdanskie_Wizje_i_rzeczywistosc-r2008-t5/Studia_Gdanskie_Wizje_i_rzeczywistosc-r2008-t5-s157-169/Studia_Gdanskie_Wizje_i_rzeczywistosc-r2008-t5-s157-169.pdf> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Bąba, S., Liberek, J., 2002. *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny* [Phraseological Dictionary of Modern Polish]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. [In Polish].

Biniewicz, J., 2014. Obraz szkoły w dyskursach i języku [The Image of School in Discourses and Language]. W: *Język a kultura*. Red. A. Dąbrowska, t. 24. *Perswazja przez styl i stylizację*. Wrocław: Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 217–233. Dostęp: <<https://wuwr.pl/jk/issue/view/41>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Borowiec, H., 1993. Grupa wyrazowa jako metoda kompletowania słownictwa dla potrzeb kształcenia sprawności leksykalnej [Word Group as a Method of Completing Vocabulary for the Needs of Teaching Lexical Skills]. *Audiofonologia*, 5, s. 173–207. [In Polish].

Buttler, D., 1967. Konceptje pola znaczeniowego [Concepts of the Meaning Field]. *Przegląd Humanistyczny*, 2, s. 41–59. [In Polish].

Chaciński, B., 2003. *Wypasiony słownik najmłodszej polszczyzny* [A Fancy Dictionary of the Youngest Polish Language]. Kraków: Wyd. Znak. [In Polish].

Chaciński, B., 2005. *Wyczesany słownik najmłodszej polszczyzny* [A Combed Dictionary of the Youngest Polish Language]. Kraków: Wyd. Znak. [In Polish].

Czarnecka, K., 1991. Przymus i ograniczenia społeczne w użyciu języka uczniowskiego [Coercion and Social Restrictions in the Use of Students' Language]. W: *Zagadnienia komunikacji językowej dzieci i młodzieży* [Issues of Linguistic Communication among Children and Adolescents]. Red. J. Porayski-Pomsta. Warszawa: Dom Wydawniczy i Handlowy „ELIPSA”, s. 115–120. [In Polish].

Czarnecka, K., 2000. *Uczniowska odmiana współczesnej polszczyzny w świadomości jej użytkowników* [The Student Variety of Contemporary Polish in the Consciousness of Its Users]. Poznań: Wydawnictwo WiS. [In Polish].

Dąbrowska, A., 2016. Slang na salonach. O ekspansji języka młodzieży na przykładzie komunikatów reklamowych [Salon Slang. On the Expansion of Youth Language on the Example of Advertising Messages]. *Kwartalnik pedagogiczny*, 2 (240), s. 77–98. Dostęp: <<http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ceon.element-02451aed-df21-3bb1-851e-2a092a807943>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Dyzak, A., 2011. Z badań nad leksyką subkultur młodzieżowych. Słownictwo klubów [From Research on the Vocabulary of Youth Subcultures. Clubber Vocabulary]. W: *Polszczyzna trzech pokoleń: podobieństwa i różnice* [Polish Language of Three Generations: Similarities and Differences]. Red. K. Wojtczuk, M. Jasińska. Siedlce: Akademia Podlaska, s. 67–77. [In Polish].

Filciński, P., Wójtowicz, S., 2007. *Hip-hop. Słownik* [Hip-hop. Dictionary]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. [In Polish].

Grabias, S., 1997. *Język w zachowaniach społecznych* [Language in Social Behavior]. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. [In Polish].

Jelonek, T., 2012. *Na melanżu czadowa nutka – leksyka gimnazjalistów z początku XXI wieku* [A Cool Note at the Melange – The Vocabulary of Junior High School Students from the Beginning of the 21st Century]. Kraków: Wydawnictwo EPISTEME. [In Polish].

Kołodziejek, E., 2015. *Człowiek i świat w języku subkultur* [Man and the World in the Language of Subcultures]. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. [In Polish].

Kowalikowa, J., 1991. Sygnały i nośniki humoru w języku mówionym uczniów krakowskich. W: *Zagadnienia komunikacji językowej dzieci i młodzieży* [Signals and Carriers of Humor in the Spoken Language of Krakow Students]. In: *Issues of Linguistic Communication among Children and Adolescents*. Red. J. Porayski-Pomsta. Warszawa: Dom Wydawniczy i Handlowy „ELIPSA”, s. 93–100. [In Polish].

Markowski, A., 2012. *Wykłady z leksykologii* [Lectures on Lexicology]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Miałkowska-Kozaryna, M., 2020. Dostęp: Nauczycielu mów slangiem! – język, jako podstawowe narzędzie pracy pedagoga [Teacher, Speak Slang! – Language as the Basic Tool of a Pedagogue’s Work]. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 587, s. 34–41. <https://doi.org/0.5604/01.3001.0013.8196>. Dostęp: <<https://problemyopiekunco-zwychowaw.pl/resources/html/article/details?id=198387&language=pl>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Ożóg, K., 2002. Polszczyzna młodzieży – kod ograniczony i kod rozwinięty pochodną postawy mieć i postawy być [Polish Language of Young People – Limited Code and Developed Code, a Derivative of the Attitude to Have and the Attitude to Be]. W: *Czynności tworzenia i rozumienia wypowiedzi* [Activities of Producing and Understanding Statements]. Red. J. Porayski-Pomsta. Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA, s. 13–23. [In Polish].

Ożóg, K., 2017. Uwagi o języku współczesnej młodzieży – między kodem ograniczonym a kodem rozwiniętym [Remarks on the Language of Contemporary Youth – between a Limited Code and a Developed Code]. *Słowo. Studia językoznawcze*, 8, s. 163–181. Dostęp: <<https://repozytorium.ur.edu.pl/items/764c5c07-fdfa-4852-b006-eb38b251c4ba/full>> [Od 25.02.2024] [In Polish].

Polański, K., 1999. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* [Encyclopedia of General Linguistics]. Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. [In Polish].

Szutkowski, T., 2013. O apelatywizacji nazw własnych w słownictwie gwary uczniowskiej [On the Apellativeization of Proper Names in the Vocabulary of the Students’ Dialect]. *Poradnik Językowy*, 3, s. 73–83. Dostęp: <<https://poradnik-jezykowy.uw.edu.pl/issue/123>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Święcicka, M., Moch, W., 2002. Wyrazy modne w codziennym języku młodzieży [Fashionable Words in the Everyday Language of Young People]. W: *Moda jako problem lingwistyczny* [Fashion as a Linguistic Problem]. Red. K. Wojtczuk. Siedlce: Wydawnictwo Akademia Podlaska, s. 99–114. Dostęp: <<https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/6107/Wyrazy%20modne%20w%20codziennym%20j%20C4%99zyku%20m%20C5%82odzie%20C5%BCy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Tokarski, R., 2006. Pola znaczeniowe i ramy interpretacyjne – dwa spojrzenia na język [Meaningful Fields and Interpretative Frameworks – Two Views on the Tongue]. *LingVaria*, 1 (1), s. 35–46. Dostęp: <<https://lingvaria.polonistyka.uj.edu.pl/documents/5768825/a58dba4d-11bb-4e4d-b4dd-9997228e2ad8>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Widawski, M., red., 2010. *Slang UG. Słownik slangu studentów Uniwersytetu Gdańskiego* [UG slang.

Dictionary of Slang for Students of the University of Gdańsk]. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. [In Polish].

Wileczek, A., 2011. Czy szkoła „zdanża”? Językowy obraz szkoły w socjolekcie młodzieżowym [Does the School „pass”? The Linguistic Image of School in Youth Sociolect]. W: *Etyka nauczyciela [Teacher Ethics]*. Red. M. Bajan, S. J. Żurek. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, s. 153–169. [In Polish].

Wileczek, A., 2013. Medialność „młodomowy” [„Young-home” Mediality]. *Zeszyty prasoznawcze*, 56, 2 (214), s. 308–320. Dostęp: <<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=81465>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Wileczek, A., 2018. *Kod młodości. Młodomowa w kontekstach społeczno-kulturowych [Code of Youth. Youngspeak in Socio-cultural Contexts]*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. [In Polish].

Wileczek, A., 2021. Współczesna młodomowa. Lingwistyczno-kulturowe konceptualizacje zjawiska [Contemporary Youngspeak. Linguistic and Cultural Conceptualizations of the Phenomenon]. *Annales UMCS Sectio N Educatio Nova*, 6 (1), s. 185–206. <https://doi.org/0.17951/en.2021.6.185-206>. Dostęp: <<https://res-historica.journals.umcs.pl/en/article/viewFile/11378/pdf>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Wileczek, A., 2022. *Dobre, bo śmieszne...* Aksjologiczne aspekty humoru w socjolekcie i komunikacji młodzieży [Good because it’s Funny... Axiological Aspects of Humor in the Sociolect and Communication of Young People]. *Roczniki Humanistyczne*, LXX, 6, s. 179–201. <https://doi.org/10.18290/rh22706.10>. Dostęp: <<https://ojs.tnku.pl/index.php/rh/article/view/17707/16436>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Wilkoń, A. P., 2000. *Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny [Typology of Linguistic Varieties of Contemporary Polish]*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Dostęp: <https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/4625/1/Wilkoń_Typologia_odmian_językowych.pdf> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Wysoczański, W., 2022. Zachowania i stosunki międzyludzkie utrwalone w slangu młodzieżowym (na materiale jednostek wielowyrazowych) [Behavior and Interpersonal Relations Recorded in Youth Slang (on the Material of Multi-word Units)]. *Językoznawstwo*, 16 (1), s. 29–47. Dostęp: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_25312_2391-5137_16_2022_02ww> [Od 25.02.2024]. [In Polish].

Zgółkowska, H., 2020. Gwara uczniowska (szkolna) w poszukiwaniu inspiracji [Student (School) Dialect in Search of Inspiration]. Dostęp: <<https://rjp.pan.pl/konferencje-i-diskusje-naukowe/1357-gwara-uczniewska-szkolna-w-poszukiwaniu-inspiracji-prof-halina-zgokowa>> [Od 25.02.2024]. [In Polish].